

Novi samostalniki in novi pomeni: semantična dinamika nestandardne spletne slovenščine v korpusu *JANES* v1.0 (družbena omrežja)

MAŠA ROLIH

*Znanstveno-raziskovalno središče Koper, Inštitut za jezikoslovne študije,
Garibaldijeva 1, SI 6000 Koper, masa.rolih@zrs-kp.si*

DOI: <https://doi.org/10.18690/scn.19.1.132-152.2026>

1.01 Izvirni znanstveni članek – 1.01 Original Scientific Article

Prispevek obravnava rabo nestandardne leksike v sodobni spletni slovenščini na podlagi korpusa *JANES* v1.0 (Fišer, Erjavec, Ljubešič 2018). Osredotoča se na prepoznavanje in analizo samostalniških leksikalnih enot, ki niso vključene v splošne slovarje, ter na evidentiranje novih, kontekstualno pogojenih pomenov slovarsko že zabeleženih izrazov. Namen prispevka je oblikovanje ustreznih slovarskih razlag izbrane nestandardne leksike ter razvoj in po potrebi dopolnitev tipologije kvalifikatorjev (Gliha Komac, Divjak Race 2022; Mikolič 2016) glede na slogovno, funkcijsko in pragmatično rabo, razvidno iz konkordančnih kontekstov. Posebna pozornost je namenjena vlogi diskurza in normativni zaznamovanosti izrazov. Prispevek hkrati opozarja na pomen arhiviranih korpusov, kot je *JANES* v1.0, v času vse bolj omejenega dostopa do uporabniških spletnih vsebin.

This paper explores the use of nonstandard lexis in contemporary internet Slovene based on the *JANES* v1.0 corpus (Fišer, Erjavec, Ljubešič 2018). It focuses on the identification and analysis of noun-based lexical items which are not included in general dictionaries, and on identifying new, contextually dependent meanings of words which are already included in dictionaries. The aim of the paper is to provide suitable lexicographic definitions for selected nonstandard expressions and to develop or, if necessary, also to complete the typology of qualifiers (Gliha Komac, Divjak Race 2022; Mikolič 2016) based on their stylistic, functional, and pragmatic use as revealed through concordance analysis. Special attention is given to the role of discourse and normative markedness. The study highlights the importance of archived corpora such as *JANES* v1.0 in the context of increasingly restricted access to user-generated content.

Ključne besede: spletna slovenščina, nestandardna leksika, korpus *JANES* v1.0, kvalifikatorji, semantika

Keywords: internet Slovene, nonstandard lexis, *JANES* v1.0 corpora, qualifiers, semantics

1 Uvod

Spletna komunikacija je v zadnjem desetletju postala eden od ključnih diskurzov za razvoj novih jezikovnih praks in pojavov, predvsem v neformalni rabi. Družbena omrežja ter druge spletne platforme (forumi, komentarji, blogi) so prostori, kjer uporabniki ustvarjajo besedila, prežeta z inovativnimi leksikalnimi tvorbami, jezikovnimi hibridi in različnimi stopnjami standardnosti (Gliha Komac, Žele 2019) oz. sociolektalne raznolikosti (Skubic 2003, 2005; Divjak Race 2015). Analiza takšnega gradiva je zato ključna za razumevanje sodobne (neknjižne) rabe slovenščine, zlasti pri oblikovanju aktualnih slovarskih opisov.

V zadnjih letih so številne spletne platforme – med njimi tudi največje družbeno-medijske korporacije, kot so Meta (Facebook, Instagram) in X (prej Twitter) – zaostriale pogoje uporabe svojih vsebin v raziskovalne namene. V skladu z njihovimi trenutnimi smernicami za razvijalce in pogoji uporabe je privzetje vsebin, ki jih ustvarijo uporabniki, brez izrecnega soglasja tako uporabnikov kot same platforme prepovedano. To pomeni, da raziskovalci ne morejo več zakonito zbirati in analizirati novih javnih komentarjev, objavljenih na teh omrežjih, razen v izjemno omejenih pogojih.

Zaradi omejitev, povezanih z dostopnostjo sodobnih spletnih podatkov, se prispevek opira na analizo že obstoječega, prosto dostopnega in raziskovalno utemeljenega korpusa spletne slovenščine *JANES* v1.0 (Fišer, Erjavec, Ljubešić 2018), ki omogoča vpogled v rabo nestandardne leksike v komentarjih na družbenih omrežjih. Gre za korpus slovenskih uporabniških spletnih vsebin, ki vključuje tvite, komentarje na spletne novice, spletne forume, bloge ter uporabniške strani Wikipedije. Gradivo je bilo zbrano in obdelano pred uveljavitvijo strožjih pravil platform in je anonimizirano, označeno z ustreznimi metapodatki ter leksikalno in oblikoskladenjsko označeno (tokenizacija, segmentacija, lematizacija, PoS oznake itd.). Takšna zasnova omogoča relevantno, etično in ponovljivo analizo sodobne spletne slovenščine, ki temelji na reprezentativnem in metodološko dosledno oblikovanem gradivu.

S prispevkom pokažemo, kako se v spletnem (neformalnem) diskurzu oblikujejo in uveljavljajo nove nestandardne leksikalne enote ter kako se njihov pomen oblikuje glede na kontekst (oz. konkordance). Namen prispevka je tako tudi oblikovanje ustreznih slovarskih razlag izbrane nestandardne leksike in dopolnjene tipologije kvalifikatorjev (Gliha Komac, Divjak Race 2022, Mikolič 2016), ki odraža diskurzivno, slogovno in pragmatično rabo izrazov. V nadaljevanju podrobneje predstavimo, kako smo do predlaganih kategorij in razvrstitev prišli – na podlagi empirične analize izrazov iz korpusa *JANES* v1.0 (družbena omrežja), v primerjavi z obstoječimi slovarskimi viri in v dialogu z uveljavljenimi sociolingvističnimi in leksikografskimi modeli.

Zanimanje za sodobno spletno slovenščino zahteva pozorno opazovanje jezikovnih pojavov, ki ne sovpadajo s standardnim jezikom, a hkrati vse bolj oblikujejo vsakdanji jezikovni utrip. V tem prispevku nas zanimajo zlasti naslednja vprašanja: katere samostalniške leksikalne enote se v diskurzu spletne slovenščine pojavljajo kot inovacije – bodisi kot povsem novi leksemi, ki niso zabeleženi v splošnih slovarjih sodobne slovenščine (npr. eSSKJ, SSKJ, SP), bodisi kot znane enote z novimi, kontekstualno pogojenimi pomeni – in kako se te enote semantično ter funkcijsko razlikujejo od svojih knjižno kodificiranih ustreznice? Kako jih jezikovne uporabnice in uporabniki uporabljajo – v kakšnih slogovnih, pragmatičnih in družbenih vlogah? Katere kvalifikatorje je smiselno uporabljati pri opisovanju teh enot, da bi zajeli njihovo jezikovno, družbeno in slogovno specifičnost? In nena zadnje – kakšni diskurzivni premiki se kažejo v pomenskih premestitvah znanih besed, ki v spletnem okolju zaživijo z novimi pomeni?

Cilj raziskave je bil tako evidentirati izraze, ki doslej niso bili vključeni v splošne slovarje slovenskega jezika, jim pripisati ustrezne razlage in kvalifikatorje ter obstoječe slovrske enote razširiti s pomenskimi plastmi, ki jih razkrivajo konkordančni konteksti. V luči zaostrene politike spletnih platform – ki omejujejo rabo uporabniških vsebin brez dovoljenja – je še posebej dragoceno imeti dostop do obstoječih virov, kot je korpus *JANES* v1.0 (Fišer, Erjavec, Ljubešić 2018), ki omogoča strukturiran, metapodatkovno obogaten vpogled v avtentične jezikovne prakse spletnih jezikovnih uporabnic in uporabnikov. Z analizo tega gradiva želimo prispevati k sodobnejši, kontekstualno občutljivejši leksikografiji, ki bo znala prisluhiti ne le normi, temveč tudi rabi.

2 Terminološka problematika: standardni/nestandardni jezik, socialna zvrstnost, sociolektalna raznolikost

V sodobnem slovaropisju, zlasti v okviru rastočega razlagalnega slovarja eSSKJ, se uveljavlja razširjen in natančnejši pristop k socialnozvrstnemu označevanju leksike. Kot ugotavljata Gliha Komac in Žele (2019), je nujna uporaba posodobljenih kvalifikatorjev, ki omogočajo večdimenzionalno označevanje glede na knjižnost, pogovornost, narečnost, stilno zaznamovanost in družbeno pogojenost izraza.

Znotraj kategorije knjižnega jezika razlikujeta tri podvrste: standard, nadstandard in podstandard. Knjižnost v tem kontekstu ne pomeni zgolj standardiziranosti, temveč označuje način izražanja – stilno in funkcijsko zaznamovano rabo, medtem ko standardnost označuje zlasti sredstvo izražanja in kodificiranost zapisa (Gliha Komac, Žele 2019: 164). Knjižni jezik tako ni zgolj sredstvo sporazumevanja, ampak vključuje tri osnovne vloge:

(1) komunikacijsko, (2) estetsko in (3) etično. Standardni jezik kot kodificirani sistem pokriva zlasti komunikacijsko funkcijo, ki se veže na javno, množično sporazumevanje in transparentnost izraza, pri tem pa pogosto zanemarja pragmatično primernost in funkcijsko zvrstnost. Kot opozarjata tudi Gliha Komac in Divjak Race (2022), se v eSSKJ kot odstopanje od nevtralne, javne in formalne rabe označuje vsaka pragmatična ali stilna posebnost, za podrobnejšo zvrstno klasifikacijo pa bi bile potrebne dodatne besedilne analize (npr. kvalifikatorsko pojasnilo »zlasti v pravljičah« ipd).

2.1 Problematika označevanja nestandardnega besedišča in kvalifikatorska prenova v slovaropisju

Gliha Komac in Žele (2019: 49–51) poudarjata nujnost povezovanja kvalifikatorjev z diskurzom in kontekstom ter empirično podprtostjo (npr. s korpusom *JANES*), saj so pomeni določenih izrazov spremenljivi glede na kontekst in diskurz in prehajajo iz nestandardnega jezika v standardni in obratno. Sodobne jezikoslovne teorije obravnavajo jezik kot kontekstualno in družbeno pogojen sistem, pri čemer jezikovna izbira odraža ideološke, kulturne in kognitivne okvire govorcev (Mikolič 2007; Skubic 2005; Van Dijk 2008). Diskurz kot konkretna raba jezika vključuje ilokucijske in perlokucijske učinke ter pragmatične strategije, pri čemer so prav zavestna odstopanja od Griceovih maksim (Levinson 1983) značilna za nestandardne jezikovne oblike.

Teoretsko utemeljitev potrebe po prenovi kvalifikatorskega označevanja Duša Divjak Race (2015: 7–9) opira na konceptualni okvir Andreja E. Skubica (2005), ki v svoji razčlenitvi sociolektov (Skubic 2005: 192–214) opozori na pojav večsociolektalnosti in »resocializacije jezika«. Divjak Race (2015: 25) opozori, da tradicionalna klasifikacija kvalifikatorjev – osredotočena predvsem na socialne zvrsti in slogovne oznake – ne zadošča več za opis sodobne leksike, ki se vse pogosteje oblikuje na presečišču različnih družbenih, funkcijskih in diskurzivnih rab. Gre torej za potrebo po konceptualni prenovi, ki predhodi konkretni sistemski posodobitvi kvalifikatorskega aparata v eSSKJ (2023), a jo hkrati teoretsko podkrepi in utemelji. Divjak Race (2015: 44) povzema in nadgrajuje Skubičeve ugotovitve (2005: 41), da sociolekti niso več omejeni na zasebne ali lokalne kontekste, temveč vstopajo v javno rabo – zlasti v spletnem diskurzu. Skubic (2005) sociolekte razvršča na kultivirane, obrobne, ekscesne in postekscesne, kar Divjak Race (2015: 25–30) interpretira kot osnovo za razumevanje jezika v dinamičnem družbenem prostoru.

Divjak Race (2015: 25–30) predlaga premik od zvrstnega k sociolektalnemu pristopu, ki upošteva kompleksnost govornega položaja, kulturno okolje,

funkcijo in diskurz. Kritika tradicionalnega označevanja, ki je pogosto vrednostno pristransko (npr. »vulgarno«, »nižje pogovorno«), je bistvena tudi pri Skubicu (2005: 46–49), ki opozarja na pomen evalvativne in identitetne funkcije izraza v diskurzu. Divjak Race (2015: 25–30) te pomisleke nadgradi v konceptualno odprt model označevanja, ki temelji na pragmatični funkciji izraza in njegovem diskurzivnem učinku.

Skubic (2003: 243) opozarja, da je knjižno pogovorni jezik kot normativna kategorija neprimeren za slovarsko klasifikacijo, kar potrjuje tudi Snój (2013: 399). Slovarji naj se izognejo vrednostno obarvanim oznakam, ki odražajo prevzetost dominantne jezikovne norme (Divjak Race 2015: 49). Teorija sociolektov (Divjak Race 2015: 43–47), ki jo razširja in utrjuje na temelju Skubičevih analiz, zahteva kontekstualno občutljivo označevanje. Kvalifikatorji morajo vključevati pomenotvorno funkcijo izraza, njegov evalvativni in identitetni naboj.

V metodološkem ozadju sodobnega razmisleka o potrebni prenovi slovarskih kvalifikatorjev, ki v obstoječi obliki ne zajemajo dovolj raznolikosti sodobne rabe, stoji variantnostna sociolingvistika, ki izhaja iz jezikovne variabilnosti kot posledice družbenih okoliščin (Tagliamonte 2012: 1; Bitenc 2016: 27; Poplack 1993: 251). Labov (1994; 2001; 2010) je z empiričnimi raziskavami dokazal korelacijo med jezikovno variantnostjo in družbenimi parametri, pri čemer je vsakdanji govor najdoslednejša oblika izražanja (Bitenc 2016: 29). Govorci preklaplajo med različnimi variantami glede na okoliščine (Bitenc 2016: 28), kar zahteva, da slovaropisje upošteva tudi pragmatično funkcijo in diskurzivno rabo.

Sodobni pristopi k označevanju nestandardne leksike temeljijo na empiričnih korpusnih podatkih, večplastni analizi pomena in funkcije ter prizadevanju, da kvalifikatorji ne služijo zgolj normativnemu vrednotenju, ampak da predstavljajo celosten opis rabe izraza v njegovem diskurzivnem kontekstu. Divjak Race in Gliha Komac (2022) kvalifikatorje obravnavata kot sredstva za opis slogovne zaznamovanosti, funkcije in pragmatične rabe izraza, tak premik, ki presega star pristop, je razviden tudi v tretji izdaji eSSKJ. Primer sodobnega pristopa k slovaropisju z vključitvijo pragmatičnih kvalifikatorjev ponuja tudi Vesna Mikolič (2016), ki v svojem delu o slovnično-slovarskem in jezikovnodidaktičnem opisu modifikacij moči oziroma intenzitete v procesu upovedovanja izpostavi, kako se izrazi, ki delujejo kot krepilci ali šibilci pomena, razlikujejo od nevtralne rabe in kako je ta razlika smiselna za opis pragmatične funkcije besed v diskurzu; takšne modifikacije moči so zato relevantne tudi za razvijanje sodobnih kvalifikatorjev, ki poleg normativnega statusa zajemajo tudi funkcijsko in diskurzivno rabo izraza v jeziku. Kvalifikatorji v sodobnem slovaropisju so zlasti orodje za razumevanje pomena izraza in njegove rabe v specifičnem družbenem kontekstu.

2.2 Tipologija kvalifikatorjev za slovarski opis nestandardne leksik

V sodobnem slovaropisju je prenova sistema kvalifikatorjev ključnega pomena za natančno predstavitev pomena in rabe leksemov. V prispevku *Tipologija slovarskih oznak za tretjo izdajo Slovarja slovenskega knjižnega jezika (eSSKJ)* (Gliha Komac, Divjak Race 2022: 612–625) je predstavljena ena osrednjih sodobnih sistemizacij slovarskih kvalifikatorjev, ki je bila razvita za potrebe tretje izdaje eSSKJ. Tipologija ponuja funkcijsko in pragmatično razčlenjeno klasifikacijo kvalifikatorjev ter kvalifikatorskih pojasnil, s ciljem nadomestiti nekatere nejasnosti ali prekrivanja prejšnjih modelov. Pri tem se osredotoča na natančnejše označevanje socialne zaznamovanosti, formalnosti, področnosti in konotativnosti ter opozarja na potrebo po vključitvi oznak, ki izrecneje odražajo diskurzivne in pragmatične okoliščine rabe. Osrednje vodilo njunega prispevka je oblikovanje poenotene in funkcionalno pregledne tipologije kvalifikatorjev, ki bi omogočila dosledno označevanje slogovne zaznamovanosti leksikalnih enot z vidika družbene rabe, prostorske umeščenosti, časovne aktualnosti, področnosti in konotativnosti. Ob tem avtorici formalnost razumeta kot samostojno dimenzijo slovarskega opisa in jo – v primerjavi z dotedanjimi socialnozvrstnimi oznakami – konceptualno na novo opredelita kot razločevalno lastnost komunikacijskega položaja.

Gliha Komac in Divjak Race (2022: 615–625) tako v svojem članku predstavita posodobljeno in konceptualno premišljeno tipologijo kvalifikatorjev za tretjo izdajo eSSKJ. Ta predvideva naslednje skupine:

(1) Družbenostni kvalifikatorji (manj formalno, neformalno) nadomeščajo prejšnje socialnozvrstne oznake. Gre za osredotočenje na formalnost sporazumevalnega položaja kot ključno razločevalno lastnost aktualne rabe leksikalne enote v knjižnem jeziku. S tem kvalifikatorji zaznamujejo besede, značilne za manj formalno ali neformalno rabo, pri čemer terminološka sprememba ni zgolj preimenovalne narave, temveč funkcionalna redefinicija pragmatične rabe.

(2) Ekspresivni kvalifikatorji (ekspresivno, ljubkovalno, evfemistično, ironično, šaljivo, privzdignjeno, slabšalno, navadno ekspresivno, navadno slabšalno, vulgarno) označujejo izraze z izrazito pragmatično in slogovno intenziteto, ki razkrivajo uporabničino oz. uporabnikovo vrednotenje ali retorični namen.

(3) Terminološki kvalifikatorji (iz medicine, iz botanike ipd.) zamenjujejo širšo kategorijo funkcijskozvrstnih kvalifikatorjev, saj so podatki o besedilni vrsti (npr. v pravljicah) sedaj vključeni v kvalifikatorska pojasnila.

(4) Prostorski kvalifikatorji (npr. primorsko) poudarjajo geografsko razširjenost izraza, pogosto v kombinaciji z označbo neformalno. Gre za lekseme, ki so tipični za rabo na določenem območju, tudi zunaj meja Slovenije.

(5) Časovni kvalifikator starinsko in (6) normativni kvalifikatorji (in, tudi, glej) ostajajo nespremenjeni. Prvi označuje zastarelo rabo, drugi pa razmerja med dvojnicami.

(7) Kvalifikatorska pojasnila (npr. zlasti v pravljicah) dopolnjujejo osnovne kvalifikatorje z dodatnimi informacijami o diskurzu, naslovnikih, referenci, času, prostoru ali funkcijski zvrsti.

Dopolnilo k tej tipologiji, ki je prvenstveno zasnovana za slovarski opis v eSSKJ, ponuja razprava Vesne Mikolič (2016: 325–333), ki obravnava pomenško intenziteto leksikalnih enot kot semantično kategorijo in uvaja koncept t. i. modifikatorskih kvalifikatorjev. Gre za semantične strategije, ki delujejo kot krepilci (npr. *absurd*, *edinstven*, *vsemogoč*) ali šibilci (npr. *nekakšen*, *morda*, *nekoliko*), pri katerih izraz bodisi inherentno nosi jakostni pomen bodisi ga kontekstualno pridobi. Gre torej za drugačno perspektivo kvalifikatorskega označevanja, ki pa jo pri opisu nestandardne spletne leksike štejemo za komplementarno, saj omogoča natančnejše zajemanje pragmatičnih učinkov izraza. Avtorica obravnava koncept modifikacije moči pomena z vidika slovnične strukture, slovarske predstavitve in jezikovnodidaktične rabe. Izhajajoč iz Toporišičevega opisa jezika analizira tiste semantične mehanizme, ki v jeziku izražajo modifikacijo moči – torej jakostne odklone od nevtralnega pomena, kar se izraža skozi uporabo krepilcev in šibilcev (Mikolič 2016: 326). Za naš namen je ta pristop dragocen, saj osvetljuje intenzitetne vrednosti posameznih leksikalnih enot, ki jih govorci v spletnem diskurzu pogosto izrabljajo za izražanje emocionalne zaznamovanosti, distance, poudarka ali slogovnega odstopanja. Modifikatorski kvalifikatorji tako omogočajo natančnejšo interpretacijo pragmatične funkcije izraza in so zato ključni del predlaganega integriranega kvalifikatorskega sistema, ki temelji na kombinaciji formalno-funkcionalne tipologije (Gliha Komac, Divjak Race 2022) in pomenske intenzitete (Mikolič 2016). Pomembno je opozoriti (Mikolič 2016: 329), da krepilci in šibilci ne izražajo le pomena, temveč govorčeva stališča in diskurzivno funkcijo. Po Mikolič (2016: 327–329) modifikatorski kvalifikatorji vključujejo tudi tiste označevalce, ki izražajo pragmatične učinke pomena – to so kvalifikatorji, kot so slabšalno, evfemistično, šaljivo in vulgarno, ki so v slovarskem opisu uporabljeni za označevanje uporabničnega oz. uporabnikovega vrednotenja, komunikacijskega namena in čustvenega odnosa do pomena, kar presega samo referenčno denotacijo leksema.

Za slovarski opis nestandardnih samostalnikov smo uporabili integrirano tipologijo kvalifikatorjev, ki temelji na tipologijah Divjak Race in Gliha Komac (2022) ter Mikolič (2016). Shema vključuje (1) diskurzivne in kontekstne oznake (npr. mlad., politič., splet.), ki umestijo izraz v tipično rabo znotraj diskurza; tako je npr. izraz *woke* označen s politič., ker se v korpusu pojavlja kot označevalec ideološke pozicije ali diskurzivnega boja;

(2) terminološke oznake (npr. tehnol., mod.), ki kažejo na izvor izraza iz določenega področja – denimo *developer*, označen s tehnol. zaradi svoje izvorne rabe v IT-kontekstu; (3) pragmatične oznake, ki nakazujejo vplivajnsko funkcijo (kot zmerljivka), vrednotenje (slabš., ljubk.) ali ton izražanja (iron., šalj., vulg.); tako je *brezveznjak* označen s slabš. in zmerljivka, ker se v spletnem govoru uporablja kot negativna sodba o osebi; (4) modifikatorske kvalifikatorje, ki označujejo intenzitetno poudarjenost (npr. poud.); izraz *totalka* je bil tako označen s poud. in ekspr., saj ima v spletnem diskurzu vlogo čustveno zaznamovanega krepilca.

Sistem takšnih kvalifikatorjev presega zgolj klasifikacijo po jezikovnih zvrsteh – omogoča večdimenzionalno predstavitev pomena in rabe, ki se opira na empirične podatke ter sledi sodobnim trendom deskriptivnega in kontekstualno občutljivega slovaropisja. Tak pristop je v skladu z najnovejšimi smernicami v slovarski teoriji in praksi (Gliha Komac, Divjak Race 2022; Mikolič 2016; Gantar 2014; Atkins, Rundell 2008).

3 Metodološki pristop in raziskovalno gradivo

Za empirično podlago analize uporabljamo korpus *JANES* v1.0 (družbena omrežja), ki združuje spontano ustvarjena besedila z različnih spletnih platform (<https://nl.ijs.si/janes/>). Gre za besedila, ki odsevajo večsociolektalno, pragmatično in pogosto nestandardno jezikovno rabo. Korpus omogoča preučevanje izražanja jezikovne identitete – torej načina, kako govorci z izbiro besed in slogovnih sredstev izražajo svojo družbeno pripadnost, stališča ali komunikacijske namene – pa tudi regionalnosti in diskurzivne funkcije z visoko stopnjo avtentičnosti. V tem prispevku ne predstavljamo raziskave kot celote, temveč se osredotočamo na konkretno analizo izbranih samostalnikov iz korpusa, ki so bodisi še nepopisani v obstoječih slovarjih bodisi v kontekstu spletne rabe dobijo nov pomen. Pri tem nas zanima predvsem kontekstualno oblikovanje pomena, slogovna in funkcijska raba ter možnost slovarskega zajema teh enot.

Korpus *JANES* v1.0 (družbena omrežja) vključuje besedila, nastala med 1. 7. 2014 in 1. 2. 2018, ter združuje okoli 250 milijonov pojavnic in 13 milijonov besedil slovenske računalniško posredovane komunikacije. Sestavljajo ga podkorpusi *Janes-Blog*, *Janes-Forum*, *Janes-News*, *Janes-Tweet* in *Janes-Wiki*. Stabej idr. (2016) poudarjajo, da »slovenščina *Janes*« razkriva premike v razumevanju tradicionalnih zvrstnih dihotomij (npr. javno/zasebno, formalno/neformalno), ki v sodobnem digitalnem prostoru izgubljajo svojo opisno moč. Komunikacija na družbenih omrežjih pogosto prepleta zasebno in javno, formalno in neformalno, kar kaže na potrebo po fleksibilnejših, diskurzno temelječih pristopih k opisu zvrstnosti. Namesto

statičnih zvrstnih etiket se kot bolj ustrezen kaže kontinuum rabe, ki upošteva namen sporočanja, odnos med govorce in pragmatični učinek. Ti premiki se v analizi kažejo, denimo, v pogosti rabi zaznamovanih izrazov tudi v diskurzih, ki jih sicer povežujemo z nevtralnejšim jezikom, kar kaže na zavestno pragmatično stilizacijo z učinki poudarka, distance ali ironije.

Za analizo smo uporabili korpus *JANES* v.1.0 (družbena omrežja), ki je dostopen na repozitoriju CLARIN, in z orodjem noSketch Engine izvedli pregled vseh rabljenih samostalnikov. Izmed njih smo izluščili skupno 212 izrazov, ki ustrezajo naslednjima kategorijama: (a) 190 izrazov, ki niso zajeti v osrednjih slovarskih virih (SSKJ, SP, eSSKJ, SNB, Sprotni slovar slovenskega jezika) in jih obravnavamo kot nove leksikalne enote, ter (b) 22 izrazov, ki so sicer del obstoječe leksike, a v spletnem diskurzu pridobivajo nove pomene ali slogovne/pragmatične rabe, zato jih uvrščamo med releksikalizirane. Med izborom smo upoštevali tudi njihovo diskurzivno relevantnost, tj. pojavnost v ključnih tematskih, identitetno ali slogovno zaznamovanih kontekstih spletne komunikacije (npr. politični, mladinski, ironični diskurz). Vsak izraz je bil analiziran s konkordančnim pregledom, ki omogoča rekonstrukcijo pomena in funkcije v rabi. Spremembo pragmatične zaznamovanosti razumemo kot odklon od nevtralne rabe, ki se kaže v slogovni, čustveni ali retorični funkciji izraza glede na kontekst.¹

Vsakemu izrazu smo dodali tudi ilustrativno gradivo – tipičen primer rabe, izbran na podlagi pregleda konkordančnih izpisov. Izbrali smo tisto vrstico, ki je bila pomensko najbolj nedvoumna, kontekstualno najbolj relevantna za razlago pomena in hkrati dovolj jedrnata, da omogoča hitro razumevanje pragmatične funkcije izraza. Na osnovi predhodno izbranih enot smo oblikovali integrirano tipologijo kvalifikatorjev, prilagojeno analizi nestandardnih samostalnikov iz spletnega diskurza. Izrazom smo najprej pripisali diskurzivne kvalifikatorje (npr. mlad., polit., splet.), ki izražajo tipična besedilna okolja ali komunikacijske sfere, v katerih se pojavljajo. Tem smo dodali terminološke kvalifikatorje (npr. tehnol., avtomobil.), kadar so izrazi izkazovali lastnosti strokovnega izrazja v specifičnih področnih rabah. Nadalje smo opredelili prostorske kvalifikatorje (npr. osrednjeslov., primor.), kjer je bila zaznana regionalna pogojenost. Sledili so pragmatični kvalifikatorji, ki zaznamujejo govoreče vrednotenje in komunikacijsko funkcijo (npr. slabš., evfem., iron., privzdig.), ter modifikatorski kvalifikatorji, ki izražajo pomensko intenziteto izraza (npr. poud.). Kategorizacija sledi prilagoditvi modelov Divjak Race in Gliha Komac (2022) ter Mikolič (2016), vendar ne gre za neposredno združevanje različnih tipologij, temveč za samostojno, empirično preverjeno shemo, utemeljeno na značilnostih

¹ Navedeni raziskovalni podatki in metapodatki so dostopni na repozitoriju DiRROS (Rolih 2025).

izbranih enot in diskurzivnih okolij v korpusu *JANES* v1.0 (družbena omrežja). Kvalifikatorjev, ki v gradivu niso bili empirično potrjeni (npr. časovni), nismo vključili.

V metodološkem delu izhajamo iz predpostavke, da so izrazi, ki jih v rabi lahko označimo kot neformalne ali manj formalne, v formalnem kontekstu slogovno poudarjeni – bodisi kot sredstva za ironično distanco, bodisi kot modifikatorji pomena z emocionalnim ali provokativnim učinkom. Neformalna raba tako sama po sebi še ne pomeni ekspresivnosti, temveč pragmatično funkcijo slogovnega odklona. Učinek diskurzivnega kontrasta je v takih primerih ključen za razumevanje funkcije izraza.

Izrazi, ki izvirajo iz mladinskega, pogovornega ali političnega diskurza, niso slogovno zaznamovani na absolutni lestvici, temveč glede na kontekst rabe. Zato smo ob obstoječih tipologijah kvalifikatorjev (Gliha Komac in Divjak Race 2022) upoštevali tudi njihovo funkcionalno vlogo v besedilu – npr. kot sredstvo za poudarjanje, vrednotenje ali znižanje distance. Dodano vrednost smo zagotovili z vključitvijo modifikatorskih kvalifikatorjev (po Mikolič 2016), ki beležijo pragmatični učinek ali intenzitetnost izraza.

Natančna analiza sobesedilnih vzorcev v konkordančnih vrsticah nam je omogočila rekonstrukcijo pragmatične funkcije in prepoznavanje semantičnih premikov (releksikalizacije). Posebno pozornost smo namenili razlikovanju med inherentno (sistemsko) in kontekstualno (situacijsko) zaznamovanostjo izraza ter poudarili pomen večsociolektalnosti spletnega diskurza kot prostora jezikovne interferenčnosti in slogovne fluidnosti.

Tak pristop omogoča oblikovanje leksikografskega modela, ki presega tradicionalna zvrstna merila in vključuje sodobne diskurzivne in pragmatične realnosti.

Na tej osnovi smo v naslednjem koraku pristopili k podrobni gradivni analizi, ki obsega identifikacijo relevantnih izrazov iz korpusa *JANES*, njihovo kontekstualno umestitev, semantično analizo in pripis kvalifikatorjev, ki ponazarjajo večplastnost sodobne nestandardne rabe.

4 Rezultati

V tem poglavju predstavljamo analizo izrazov, izpisanih iz korpusa *JANES* v1.0 (družbena omrežja). V prvi fazi smo izločili izraze, ki bodisi niso zabeleženi v splošnih slovarjih bodisi kažejo na pomen, ki se razlikuje od slovarskega. Pregledali smo 20.000 samostalnikov, izmed katerih smo nestandardne izločili na osnovi frekvence – več kot 100 pojavitev v različnih besedilih družbenih omrežij. Na osnovi konkordanc smo vsakemu izrazu pripisali pomen, podprt z reprezentativnimi primeri iz korpusa, ki osvetljujejo njegovo kontekstualno umeščenost. Pomenski opis tako predstavlja

osnovo za dodelitev kvalifikatorja, ki dodatno označuje slogovno, funkcijsko ali vrednotenjsko plast (npr. *janšist* – neform., polit., poud., nav. slabš.; pristaš oziroma podpornik politike Janeza Janše ali član njegove politične stranke; izraz pogosto uporabljan polemično ali slabšalno; »*In v katerem komentarju sem ti napisal, da si janšist?*«)

Ključni del analize je predstavljala določitev kvalifikatorjev, ki smo jih dosledno določali iz konteksta: najprej smo izpostavili družbenostno označenost, torej stopnjo formalnosti izraza (npr. neform., manj form.), nato smo izraz umestili diskurzno oziroma tematsko (npr. mlad., splet., polit., avtomobil., tehnol.), upoštevali smo tudi prostorsko razširjenost, kjer je bilo to relevantno (npr. osrednjeslov.), nato stopnjo intenzitete (poud., nevtr.) in nazadnje pragmatično vrednost izraza (npr. ekspr., slabš., evfem., vulg., privzdig.). Vsi kvalifikatorji temeljijo na obstoječi normativni in sociolingvistični tipologiji (Gliha Komac in Divjak Race 2022; Mikolič 2016), a so bili uporabljeni selektivno – le tisti, ki so bili za obravnavane izraze pomensko, slogovno ali diskurzno ustrezni. Ostalih, kot so npr. normativni in časovni, nismo vključili, saj niso bili relevantni za tip besedja, ki smo ga obravnavali oz. nismo našli izrazov, ki bi jim tovrstne kvalifikatorje lahko pripisali.

Vse analizirane enote so bile označene s kvalifikatorji, ki odražajo odstopanje od standardne rabe – bodisi zaradi pogovornega, slengovskega ali regionalnega izvora, bodisi zaradi prenesenega ali novega pomena, ki doslej še ni bil uslovarjen. Neformalnost tako razumemo kot enega od ključnih pragmatičnih označevalcev sodobne rabe v nasprotju z normirano, knjižno rabo, pri čemer je kvalifikator »neform.« uporabljen kot deskriptivna, ne vrednotenjska oznaka. Nekateri med njimi – zlasti tisti, katerih raba presega ožje skupinske (npr. mladinske) okvire in se pojavljajo tudi v širšem digitalnem diskurzu – so bili dodatno označeni kot »manj formalni«. Oznaka temelji na primerjavi s kodificirano rabo v standardnih slovarjih ter na pragmatični zaznamovanosti izraza v analiziranem kontekstu, ne pa na absolutni lestvici formalnosti.² Tako smo, kadar je bilo iz konteksta razvidno, da gre za širšo rabo in nizko stopnjo slogovne zaznamovanosti, izraz označili kot manj formalen. Gre za izraze, pri katerih uporabnikov namen ni poudarjanje in imajo zato potencial, da se uveljavijo tudi v nevtralni rabi (*prekarec*, *developer* ipd.). Kljub širši rabi nekaterih izrazov ti ostajajo slogovno zaznamovani tudi v kontekstu, kjer se od jezika pričakuje večja stopnja formalnosti. V takih primerih smo uporabili kvalifikator poud. kot označevalec intenzitete ali pragmatične funkcije, ne kot oznako za odklon od standarda. Ocenjevanje torej ni potekalo z vidika kodifikacijskega

² Oznake se oblikujejo glede na konkreten kontekst v korpusu, kar omogoča razločevanje med inherentno in priložnostno slogovno zaznamovanostjo.

normativizma, temveč na osnovi kontekstualne funkcije in slogovne zaznamovanosti v aktualni rabi.

Poseben poudarek je bil namenjen določitvi diskurznih, pragmatičnih in intenzivnih oznak, saj prav te omogočajo natančnejšo karakterizacijo sodobnih jezikovnih praks. Diskurzne oznake (npr. političen, tehnološki, mladinski, modni) ne označujejo le tematskega okvira, temveč tudi tipičen kontekst rabe. Medtem ko oznaka mlad. lahko pomeni pripadnost mladinskemu slengu, je v naši rabi širše razumljena kot označevalec diskurzov in tem, ki se pojavljajo v govorih mlajših generacij (npr. izrazi s področij mode, spleta, ulične govorice ali popularne kulture). Diskurz je tako razumljen kot prostor jezikovne dejavnosti, ki vključuje funkcijo, identitetno rabo, stilizacijo in socialno umeščenost izraza.

Pragmatične in ekspresivne oznake, kot so poud., ekspr., slabš., iron., šalj., vulg., so bile določene na osnovi zaznane funkcije izraza v danem kontekstu. Kvalifikator poud. je bil pripisan je bil pripisan izrazom, katerih raba v izstopajočem, pogosto ekspresivnem pomenu izzveni slogovno intenzivno, zlasti v okoljih, kjer prevladuje bolj formalna jezikovna norma. Pri tem ne izhajamo iz vrednotenja z vidika standardnosti, temveč iz kontekstualne funkcije izraza – torej njegove pragmatične izstopajočnosti ali stilne obremenjenosti v dani rabi. Izraz postane pragmatično zaznaven ravno zato, ker vstopa v neobičajen jezikovni register, kar uporabnik pogosto izrabi za provokacijo, izražanje distance, ironije ali emocionalnega naboja.

Pri tem je treba posebej izpostaviti zahtevnost določanja ekspr. oznake. Čustvena obarvanost samostalnika je pogosto subjektivna in odvisna od širšega konteksta – od odnosa govorca, slogovne intonacije, ali celo družbenega položaja naslovnika. V primerih, kjer gre za jasno slabšalne, vulgarne ali stereotipne rabe, je bila določitev lažja (vulg., slabš., iron.). Toda v številnih drugih se ekspresivnost kaže v prenesenih pomenih, ljubkovalnosti, hiperboli ali ironiji, kot pri izrazih, kot so npr. *bakica*, *bruhica* ali *majka*.

Cilj kvalifikatorske analize je bila deskriptivna predstavitev sodobne rabe – jezikovnih mehanizmov, s katerimi govorci izražajo družbeni položaj, ironično distanco, pripadnost diskurzu ali emocionalno naravnost. S tem pristopom ne prikazujemo le dinamičnega besedišča, temveč tudi razpiramo prostor za refleksijo o tem, kako se pomen in raba izraza vzpostavljata skozi diskurz.

4.1 Gradivna analiza

V nadaljevanju predstavljamo analizo izbranih samostalnikov, ki smo jih na podlagi korpusnega gradiva razvrstili v dve skupini: (a) novotvorjenke

oz. še neuslovarjene samostalnice in (b) releksikalizirane samostalnice, ki v spletni rabi pridobivajo nove pomene ali funkcije.

(a) Novotvorjenke oz. še neuslovarjeni samostalniki

A mer (neform., poud., slabš.; Američan; »*Tudi jaz ne verjamem da so bili Ameri kdaj na luni.*«), *bizarka* (neform., poud., ekspr.; nenavaden, absurden ali grotesken dogodek ali situacija, pogosto z negativnim prizvokom. »*Tale novinarska konferenca je prava bizarka.*«), *carica* (neform., mlad., poud., ekspr.; ženska, ki izstopa po odločnosti, samozavesti, priljubljenosti ali pozitivni nenavadnosti; »*Mami je rekla, da se ne sme piti ko voziš, moja mami je res carica.*«), *čivk* (neform., splet., poud., pren., šalj.; kratka objava na družbenem omrežju Twitter (oz. X), običajno dolžine do nekaj stavkov, namenjena izražanju mnenja, informacije ali humorja; »*Za tale čivk sem porabil pol ure.*«), *debilana* (neform., poud., slabš.; situacija, dejanje ali okoliščina, ki jo govorec vrednoti kot zelo neumno, nesmiselno, absurdno ali frustrirajočo; »*Globoko dihanje pomaga tudi ob kaki debilani na ših-tu.*«), *fotošuting* (neform., iz fotografije, nevtr.; organizirano fotografiranje, običajno v profesionalnem ali polprofesionalnem okolju (npr. modna ali reklamna fotografija); fotografiranje kot dogodek; »*Na tem fotošutingu je šlo nekaj očitno grozno narobe.*«), *gošar* (neform., polit., poud., slabš.; slabšalna označba za pripadnika ali simpatizerja politične levece, zlasti tiste, ki jo povezujejo z ideologijo partizanstva ali komunizma; »*Celo življenje se je gibal med gošarji in njihovimi potomci.*«), *hobist* (neform., poud., oseba, ki se ljubiteljsko ukvarja z določeno dejavnostjo, predvsem iz veselja in interesa, ne profesionalno; »*Protislovje vidijo samo neizobraženi hobisti.*«), *ignor* (neform., mlad., poud., pren., ekspr.; namenoma neodzivno vedenje; zavestno ignoriranje nekoga ali nečesa; »*Ubrala sem taktiko ignor.*«), *janšist* (neform., polit., poud., nav. slabš.; pristaš oziroma podpornik politike Janeza Janše ali član njegove politične stranke; izraz pogosto uporabljan polemično ali slabšalno; »*In v katerem komentarju sem ti napisal, da si janšist?*«), *kemtrejl* (neform., poud., pren., nav. slabš.; domnevna kemična sled letala, ki naj bi bila namerno razpršena z namenom vpliva na okolje ali ljudi. Pojem je osrednji element teorij zarote, pogosto uporabljen metaforično ali ironično kot označba za domnevno prikrite škodljive vplive; »*Toliko o pomembnosti kemtrejlov za naše življenje.*«), *levakar* (neform., poud., slabš, iron.; pogosto posmehljivo³ poimenovanje osebe, ki zagovarja levičarsko politično usmeritev ali je povezana z levičarskimi gibanji; »*Ti-pični domet ekstremnih levakarjev.*«), *minič* (neform., mlad., poud. ekspr., šalj.; zelo kratko krilo, običajno nošeno kot modni kos, ki razkriva noge;

³ Izpeljanka iz pridevnika *levi* (v političnem pomenu) in pripone *-ar*, ki pogosto nosi slabšalni ali posmehljivi ton.

»Gospodična v belem miniču pa je prišla mimo mene.«), *naslovka* (neform., publ., poud.; prva stran (naslovnica) revije, časopisa ali drugega spletnega gradiva, ki vizualno izstopa in pritegne pozornost; »*Uganete, kdo je na naslovki?*«), *opranoglavec* (neform., slabš., poud.; oseba, ki slepo sledi določenim idejam ali ideologiji, pogosto brez lastnega kritičnega premisleka; oseba, ki jo označujemo kot 'zmanipulirano'; »*Nekateri opranoglavci se niti danes tega ne zavedajo.*«), *presstitutka* (neform., poud., evfem., slabš., vulg., publ. slabšalna označba za novinarja ali medij, ki deluje pristransko zaradi finančnih ali političnih interesov; »*Zahodne presstitutke zaradi večjega tržišča vsaj spadajo v višji cenovni razred.*«), *rogovec* (neform., poud.; oseba, ki je bila član ali podpornik skupnosti Avtonomne tovarne Rog v Ljubljani, znan po aktivnem sodelovanju v alternativni kulturi, socialnih gibanjih in skupnostnem ustvarjanju; »*Nasilje nad rogovci je popolnoma nedopustno.*«), *slovenistan* (neform., poud., ekspr., slabš., iron.; poimenovanje Slovenije z ironično ali kritično noto, ki implicira, da Slovenija deluje po principih »balkanske« ali »vzhodnoevropske« države, pogosto v smislu slabše organiziranosti ali absurdnosti; »*To je možno samo v Slovenistanu.*«), *tepihovanje* (neform., polit., poud., pren., ekspr.; intenzivno in sistematično bombardiranje ali napadanje, tako v dobesednem vojaškem smislu kot v prenesenem pomenu (medijsko, politično, verbalno); »*Počasi bomo dojeli, kaj pomeni 'tepihovanje'.*«), *updejt* (1. neform., splet., poud.; posodobitev ali nadgradnja programske opreme, spletne strani, aplikacije ipd. 2. neform., poud., pren.; obvestilo o spremembah ali novih dogodkih; »*Prišel je nov updejt!*«), *vrhuška* (neform., poud., pren., ekspr.; skupina ljudi na najvišjih položajih v neki organizaciji, oblasti ali vplivnem krogu; vodilni kader, elita, oblastni vrh; »*Mnoge vrhuške so se 'prodale' za nič.*«), *zvezdaš* (1. neform., šport., poud.; navijač, član ali igralec nogometnega kluba Crvena zvezda (Beograd); »*Če je nekdo 'zvezdaš' igra za 'Crveno zvezdo'.*« 2. neform., polit., poud.; oseba, ki simpatizira s simboliko rdeče zvezde; »*Danes so odpoklicali rdeče zvezdaše pred sodiščem.*«).

(b) Releksikalizirani samostalniki⁴

bluz/bluzenje (neform., poud., pren., ekspr., slabš.; govorjenje brez prave vsebine, nakladanje; nepomembno, prazno ali nesmiselno govorjenje; »*To je vse skupaj en bluz.*«), *češplja* (neform., poud., pren., evfem., vulg.; žensko spolovilo; pogosto z negativno konotacijo; »*Njej je celo češplja nespodobna beseda.*«), *domačica* (neform., mlad., poud., pren.; vrsta doma gojene marihuane; »*Kadar sem bolan, se zdravim s čajem iz domačice.*«), *fuzija*

⁴ V prispevku navajamo samo del nestandardnih samostalnikov, celotni seznam neuslovarjenih izrazov je dostopen v repozitoriju DiRROS (Rolih 2025).

(1. neform., kulin., poud., pren.; združevanje različnih kulinaričnih slogov, tehnik in sestavin v enotno, inovativno jed; »*Sosed je kulinarični kritik in sta šla na večerjo, kjer okusata fuzije okusov.*« 2. neform., glasb., poud., pren.; združitev različnih glasbenih žanrov ali umetniških stilov v novo, hibridno obliko izraza; »*Tudi s tehnom gre metal lepo v fuzijo.*«), *klapa* (neform., glasb., poud., tradicionalna dalmatinska vokalna skupina, ki izvaja večglasno petje; »*Zadnja leta z zanimanjem spremljam popularnost dalmatinskih klap.*«), *lager* (1. neform., poud., pren.; nekaj, kar je »na zalogi«, pri roki; pogosto v prenesenem pomenu za stvari, ki jih ima nekdo v rezervi ali pripravljene za uporabo; »*Pravzaprav verjamem, da jih imaš kar nekaj na lagerju.*« 2. neform., poud.; vrsta piva; »*Očitno sem v fazi, ko mi lagerji enostavno ne dišijo.*«), *majster* (1. neform., poud.; oseba, ki opravlja obrtni ali strokovni poklic; mojster; 2. neform., poud., pren., iron.; oseba, ki se pretirano hvali s svojimi sposobnostmi ali se obnaša prepotentno; lahko z ironično ali posmehljivo noto; »*Še sreča, da stari majster ni čisto razumel, kaj tisto zadnje pomeni.*«), *nabijanje* (neform., poud., pren., ekspr.; pretirano govorjenje ali delovanje brez vsebinske podlage; prazno govorjenje, ki nima jasnega smisla ali cilja; »*To tvoje nabijanje v prazno je za moj okus skrajno sprevrženo.*«), *opankar* (neform., poud., pren., slabš.; oseba, ki je označena za pripadnika nižje socialne skupine ali priseljencev z Balkana; pogosto uporabljeno z zaničevalnim ali stereotipnim tonom; »*Se vidi, kdo so resnični 'južnjaki' in 'opankarji' pri nas.*«), *plata* (neform., glasb., mlad., poud.; glasbeni album, običajno posnetek, izdan na zgoščenki, vinilu ali digitalno; »*Glasbenik mora meti posneto vsaj eno plato.*«), *roba* (neform., poud., pren.; prepovedana psihoaktivna snov; droga; »*Če robe ne dobi legalno, jo pač ilegalno.*«), *spoiler* (neform., film., poud., pren.; informacija, ki prezgodaj razkrije ključne podrobnosti iz filma, serije, knjige ali druge narativne vsebine, s čimer zmanjša napetost ali presenečenje pri gledalcu/bralki; »*Prosim, brez spoilerjev. Nisem še pogledala zadnjih 5 sezon #BreakingBad.*«), *trol* (neform., splet., mlad., poud., slabš.; oseba, ki na spletnih platformah namerno izziva, provocira ali moti druge uporabnike z namenom povzročiti negativne čustvene odzive, zmedo ali prekinitev razprave; »*Trollface, zelo znana karikatura obličja internetnih trolov, prikazuje neizmerno zadovoljstvo ob povzročanju medmrežnega kaosa.*«).

4.2 Metodološke smernice za prihodnje slovarje

Analiza sodobne nestandardne leksike, temelječa na korpusu JANES v1.0, je pokazala, da mora sodobna leksikografija upoštevati tako pojavnost izrazov kot njihovo funkcijsko in pomensko raznolikost v kontekstu. Ob zaključku na osnovi predstavljene analize predlagamo metodološka izhodišča, ki bi jih

veljalo upoštevati pri snovanju prihodnjih slovarskih opisov sodobne (zlasti nestandardne) slovenščine.

Prvič, empirična utemeljenost je ključno izhodišče za slovarsko obravnavo izrazja. Uporaba konkordančnih prikazov v korpusih, kot je *JANES* v1.0, omogoča, da vsak leksem umestimo v realno komunikacijsko situacijo. Ta pristop nudi podatke o kolokacijskih vzorcih, pragmatičnih funkcijah, semantičnih razširitvah in slogovni rabi. S tem se izognemo normativnim pristranskostim in omogočimo opis jezika, ki temelji na opazovanju in razumevanju njegove rabe v naravnem okolju.

Drugič, prispevek opozori na potrebo po razširitvi kriterijev za vključevanje izrazov v slovarje – poleg frekvenčnosti upošteva tudi njihovo pomensko razvejanost in pojavnost v različnih komunikacijskih okoljih, kar je v analizi empirično prikazano. Nekateri izrazi so namreč ključni označevalci sodobnega govora, čeprav še niso široko razširjeni. Slovar mora prepoznati tudi izrazje, ki nosi identitetno funkcijo specifičnih jezikovnih skupnosti.

Tretjič, analiza je pokazala, da je za natančno slovarsko predstavitev sodobne nestandardne leksike potrebno usklajeno označevanje različnih vidikov rabe. V prispevku smo se pri tem oprli na tri ravni: (1) družbenoplastno (formalnost izraza in njegova morebitna umestitev v obrobne ali ekscesne sociolekte po Skubicu), (2) diskurzivno (značilna besedilna in komunikacijska okolja, kot npr. mladinski ali politični diskurz), (3) konotativno (pragmatična funkcija, čustvena obarvanost ali intenziteta izraza, skladno z Mikolič 2016). Te ravni so bile operacionalizirane prek kvalifikatorjev, oblikovanih po modelu Divjak Race in Gliha Komac (2022) ter dopolnjenih z modifikatorskimi oznakami po Mikolič (2016). Predlagani pristop ne združuje obstoječih tipologij mehansko, temveč iz njih izpelje konsistentno shemo, ki upošteva specifike rabe v spletni komunikaciji. Namen ni univerzalna klasifikacija, temveč funkcionalna rešitev za leksikografski opis izražanja, ki prehaja med sociolektalnimi značilnostmi, diskurzivno umeščenostjo in pragmatično obarvanostjo pomena.

Četrtič, slovar mora biti zasnovan kot dinamičen, digitalni vir, ki omogoča sprotno dopolnjevanje z novimi pomeni in rabo, ki jo razkrijejo korpusi. To pomeni vzpostavitev digitalne platforme s podatki o variantnosti, konkordančnimi prikazi in povezavami z drugimi jezikovnimi viri.

Petič, še posebej pomembno je sistematično uslovarjenje izrazov, ki izhajajo iz spletne komunikacije. Ti izrazi pogosto odražajo značilnosti različnih sociolektov in stilnih strategij ter se pojavljajo v diskurzih, ki presežejo klasične zvrstne okvire. Glede na predlagano tipologijo jih je smiselno obravnavati skozi diskurzivne kvalifikatorje (npr. spletno, mladinsko, tehnološko) ter hkrati z ustreznimi pragmatičnimi ali ekspresivnimi kvalifikatorji, ki osvetlijo njihov komunikacijski namen (npr. šaljivo, vulg.) ali pomensko intenziteto (poud.). Vključevanje teh enot v slovarske opise

ni le dokumentarno dejanje, temveč omogoča natančnejše razumevanje jezikovne dinamike v digitalnem prostoru. Korpus *JANES* v1.0, ki zajema podatke z družbenih omrežij, ponuja empirično podlago za identifikacijo teh izrazov in njihovih funkcij v rabi ter omogoča oblikovanje kvalifikatorskih oznak, ki so občutljive na večslojno (sociolekalno, diskurzivno, pragmatično) strukturo sodobne slovenščine.

Navedene metodološke usmeritve potrjujejo tezo, da sodobna leksikografija ne more več temeljiti na izolirani normativni oceni, temveč mora postati empirična, diskurzivna in odprta za jezikovno raznolikost. Korpusno podprta slovarska praksa, ki upošteva družbene spremembe in aktualne jezikovne trende, je nujna za natančen in sodoben opis jezika.

5 Sklepne ugotovitve in pogledi za naprej

Analiza izrazja iz korpusa *JANES* v1.0 (družbena omrežja) je pokazala, da sodobna spletna raba slovenščine ustvarja leksiko, ki je izrazito pragmatična, emocionalno intenzivna in diskurzno večplastna. Mnogi izrazi izvirajo iz mladinskega ali marginalnega govora, tj. sociolektov, ki se v digitalnem okolju realizirajo znotraj spletnega diskurza. Pri tem spletni diskurz ne deluje zgolj kot prenosno okolje, temveč kot samostojen prostor z lastnimi komunikacijskimi pravili, žanri in pragmatičnimi pričakovanji. Zaradi svoje dostopnosti in viralne narave omogoča hitro širjenje jezikovnih inovacij, ki pogosto presežejo okvir zasebne rabe ter začenjajo funkcionirati tudi v manj formalni javni komunikaciji (npr. v komentarjih, blogih, družbenih objavah). Takšna raba kaže na postopno zabisovanje tradicionalnih meja med jezikovnimi zvrstmi in na potrebo po dinamičnejšem slovarskem opisu.⁵

Eden ključnih izsledkov je potrditev nepogrešljive vloge kvalifikatorjev različnih vrst – od družbenostnih (npr. neform., mlad.), preko ekspresivnih (npr. ekspr., privzdig., slabš., vulg.), do diskurzivnih v sodobnem leksikografskem opisu nestandardne leksike. Ti niso le pomožni metajezikovni označevalci, temveč nosilci informacij o pragmatični funkciji, kontekstualni umeščenosti in vrednotenjski zaznamovanosti izraza. Medtem ko so oznake tipa slabš. ali vulg. relativno stabilne, se je kvalifikator ekspr. pokazal kot posebej občutljiv, saj temelji na čustveni angažiranosti govorca in zahteva natančno kontekstualno določitev. To nakazuje potrebo po razvoju

⁵ Pri tem se kot ustrezen opisni model kaže tipologija kvalifikatorjev, kot jo razvijata Gliha Komac in Divjak Race (2022) v okviru eSSKJ, ki rabo jezikovnih enot vrednotita predvsem z vidika formalnosti, diskurzne umeščenosti in pragmatične funkcije, ter nadgradnje, predlagane v tej študiji, ki dodajajo še intenzitetno razsežnost (glej tudi Mikolič 2016).

intenzitetnih kvalifikatorjev, ki bi bolj precizno zajemali semantične nianse in stopnje emocionalne nasičenosti.

Obenem se je pokazalo, da izrazi, ki še niso normirani ali vključeni v slovarje, ne pomenijo nujno odklona od norme, temveč so odraz aktualne družbene, tehnološke in kulturno-politične stvarnosti. Pogosto zapolnjujejo poimenovalne vrzeli ali pa opravljajo dodatne stilistične in pragmatične funkcije, kot so ironija, posmeh, distanca, identitetno označevanje ali intenzifikacija. Njihova prihodnja vključitev v slovarsko normo ni več odvisna zgolj od njihovega razmerja do standardnega jezika, temveč predvsem od njihove utemeljene prisotnosti v različnih diskurzih, funkcionalne širine rabe in postopne slogovne nevtralizacije.

Ti izsledki opozarjajo, da je potrebno usklajevanje leksikografskega opisa z dejansko jezikovno rabo. Poleg družbenoplastnih in tematskih oznak je nujno vključevanje diskurzni kvalifikatorjev (npr. spletno, mladinski diskurz, komentarji) in pragmatičnih kvalifikatorjev, ki izražajo govoreče stališče ali funkcijo (npr. slabš., evfem., privzdig.). Tak pristop bi omogočil bolj celovit, stvaren in vključujoč prikaz jezika, ki odraža realne komunikacijske potrebe govorcev.

Za prihodnje raziskave ostajajo odprta vprašanja semantične stabilizacije izrazov (npr. *influenser*, *banati* ipd.), vpliva specifičnih platform (npr. Twitter/X, Facebook) na nastanek in širjenje jezikovnih inovacij ter primerjalna obravnava s sorodnimi pojavi v drugih jezikih in kulturnih okoljih. Ugotovitve potrjujejo, da isti izraz lahko dobi drugačno funkcijo glede na diskurz. Primerjalne analize z drugimi jeziki bi dodatno osvetlile razvoj internetne leksike. Posebej pomembno postaja vključevanje govorcev v oblikovanje norme, kar potrjujejo tudi aktualni normativni procesi, kot je javna obravnava novega pravopisa.

Sklepno lahko ugotovimo, da sodobna neformalna leksika ne kaže oddaljevanja od jezikovnega sistema, temveč potrjuje njegovo prilagodljivost, odzivnost in kontekstualno pogojenost. Vsaka beseda, ki izstopa iz standarda, ni motnja, temveč signal spremembe, ki jo je treba prepoznati, evidentirati in ustrezno opisati. Zato je pred sodobno leksikografijo naloga, da dosledneje vključuje pragmatične označevalce, diskurzne oznake in intenzitetne kvalifikatorje ter s tem zagotovi celosten vpogled v pomenska, stilistična in funkcionalna razmerja, ki oblikujejo slovenski jezik danes.

Izjava o dostopnosti raziskovalnih podatkov

Članek temelji na raziskovalnih podatkih, ki se hranijo v repozitoriju DiRRoS in so javno dostopni na povezavi <https://dirros.openscience.si/IzpisGradiva.php?id=23436> (prim. Rolih 2025 v seznamu virov in literature).

VIRI IN LITERATURA

Sue Beryl T. ATKINS, Michael RUNDELL 2008: *The Oxford guide to practical lexicography*. Oxford, New York: Oxford University Press.

Maja BITENC, 2016: *Variantnost govornje slovenščine pri geografsko mobilnih osebah: doktorska disertacija*. Ljubljana: Filozofska fakulteta. <https://repozitorij.uni-lj.si/IzpisGradiva.php?lang=slv&id=102320> (19. 2. 2026).

Teun A. van DIJK, 2008: *Discourse and context: a sociocognitive approach*. Cambridge: Cambridge University Press.

Duša DIVJAK RACE, 2015: *Problematika slovarskega označevanja sociolektov: magistrsko delo*. Ljubljana: Filozofska fakulteta. <https://repozitorij.uni-lj.si/IzpisGradiva.php?id=98397&lang=slv> (19. 2. 2026).

Darja FIŠER, Tomaž ERJAVEC, Nikola LJUBEŠIČ, 2018: Korpus slovenskih spletnih uporabniških vsebin *Janes. Viri, orodja in metode za analizo spletne slovenščine*. Ur. Darja Fišer. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani. DOI 10.4312/9789610600701

Darja FIŠER, Tomaž ERJAVEC, Nikola LJUBEŠIČ, 2016: *JANES v0.4: Korpus slovenskih spletnih uporabniških vsebin. Slovenščina 2.0 4/2*, 67–100. http://www.trojina.org/slovenscina2.0/arhiv/2016/2/Slo2.0_2016_2_04.pdf (19. 2. 2026).

Polona GANTAR, 2014: Slovar sodobnega slovenskega jezika: leksikografska tradicija in/ali inovacija? *Leksikografija 2/2*, 194–231. http://www.trojina.org/slovenscina2.0/arhiv/2014/2/Slo2.0_2014_2_10.pdf (19. 2. 2026).

Nataša GLIHA KOMAC, Duša DIVJAK RACE, 2022: Tipologija slovarskih oznak za tretjo izdajo Slovarja slovenskega knjižnega jezika (eSSKJ). *Slavistična revija 70/4*, 611–625. <https://srl.si/ojs/srl/article/view/4086> (19. 2. 2026).

Nataša GLIHA KOMAC, Andreja ŽELE, 2019: Socialnozvrstno označevanje v nastajajočem splošnorazlagalnem slovarju. *Slovenski javni govor in jezikovno-kulturna (samo)zavest*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete. 161–168. https://centerslo.si/wp-content/uploads/2019/10/Obdobja-38_Gliha-Komac_Zele.pdf (19. 2. 2026).

Korpus besedil s slovenskih družbenih omrežij Janes v1.0 // Corpora of texts from Slovene social media sites Janes v1.0. https://www.clarin.si/ske/#dashboard?corpname=janes&corp_info=1 (19. 2. 2026).

William LABOV, 1994: *Principles of linguistic change. Vol. I, Internal factors*. Cambridge, Oxford: Blackwell Publishers.

William LABOV, 2001: *Principles of linguistic change. Vol. II, Social factors*. Malden, Oxford: Blackwell Publishers.

William LABOV, 2010: *Principles of linguistic change. Vol. III, Cognitive and cultural factors 39/XXVIII*. Malden, Oxford: Wiley-Blackwell.

Stephen C. LEVINSON, 1983: *Pragmatics*. Cambridge: Cambridge University Press.

Vesna MIKOLIČ, 2007: Modifikacija podstave in argumentacijska struktura besedilnih vrst. *Slavistična revija 55/1–2*, 341–355.

Vesna MIKOLIČ, 2016: Slovnični, slovarski in jezikovnodidaktični opis modifikacije moči v procesu upovedovanja. *Toporišičeva obdobja*. Ljubljana: Znanstvena založba

Filozofske fakultete. 325–333. <http://centerslo.si/wp-content/uploads/2016/11/Mikolic.pdf> (19. 2. 2026).

Shana POPLACK, 1993: Variation theory and language contact. *American dialect research: An anthology celebrating the 100th anniversary of the American Dialect Society*. Ur. Dennis Preston. Amsterdam: Benjamins. 251–263.

Maša ROLIH, 2025: *Korpusni vpogled v nestandardno spletno slovenščino: novi samostalniki in semantični premiki v komentarjih družbenih omrežij (JANES v1.0): raziskovalni podatki*. Koper: Znanstveno-raziskovalno središče Koper. <https://dirros.openscience.si/IzpisGradiva.php?id=23436> (19. 2. 2026).

Andrej E. SKUBIC, 2003: Jezikovna zvrstnost in sociolekti. *Slavistična revija* 51/2, 239–245. <http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:doc-RNRGZKZM> (19. 2. 2026).

Andrej E. SKUBIC, 2005: *Obrazi jezika*. Ljubljana: Študentska založba.

Jerica SNOJ, 2013: Označevanje v slovarskem priročniku med jezikoslovno teorijo in slovaropisno prakso. *Družbena funkcijskost jezika: vidiki, merila, opredelitve*. (Obdobja, 32). Ljubljana: Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik pri Oddelku za slovenistiko Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani. 397–402.

Marko STABEJ idr., 2016: Slovenščina Janes: pogovorna, nestandardna, spletna ali spretna?. *Slovenščina 2.0: empirične, aplikativne in interdisciplinarne raziskave* 4/2, 100–126. <https://journals.uni-lj.si/slovenscina2/article/view/7004> (19. 2. 2026).

Sali TAGLIAMONTE, 2012: *Variationist Sociolinguistics. Change, Observation, Interpretation*. Oxford: Wiley-Blackwell.

NEW NOUNS AND NEW MEANINGS: THE SEMANTIC DYNAMICS OF NON-STANDARD ONLINE SLOVENE IN THE JANES V1.0 CORPUS (SOCIAL MEDIA).

This article discusses contemporary non-standard lexis that appears in the discourse of social media posts included in the *JANES* v1.0 corpus (social media). Comments on these platforms are at the intersection of spoken and written discourse and standard and non-standard language, providing insight into the spontaneity and variability of contemporary communication. Due to user heterogeneity and the fact that writing mimics the characteristics of spontaneous speech, comments on online news can be used as a relevant source for lexical analysis of non-standard Slovene.

In the theoretical part of the study, we first present the terminological issues and explain concepts such as non-standard language, colloquial language, and social variability. Special emphasis is placed on the role of discourse and context in the study of contemporary lexis, as the meaning and use of linguistic means vary greatly depending on the communication circumstances and the linguistic ability of the individual.

The central empirical part includes a lexical analysis of the *JANES* v1.0 corpus (social networks), performed using the CLARIN.SI noSketch Engine online concordance tool. We identified expressions that (a) are not included in general dictionaries, (b) indicate relexicalization—i.e., a shift in meaning or function—or (c) are already included in dictionaries but with a different type of marking. The analysis also includes the development of a typology of qualifiers for marking non-standard lexis, which also includes discursive and pragmatic aspects, and is tested on specific examples. This typology builds

on existing classifications with an emphasis on the semantic and contextual function of terms in online usage.

The results from the analyzed data highlight the characteristics of contemporary non-standard lexis and reflect on the possibilities for its future dictionary treatment.
